

AKABE BİATLARI

(يبعثا العقبة)

Mekke'nin Akabe mevkiinde,
621-622 yıllarında
Medineli müslümanlarla
Hz. Peygamber arasında yapılan
iki anlaşma.

Arap yarımadasında Akabe adını taşıyan birçok yer vardır. Akabe biatlarının yapıldığı yer ise Mekke'de Mescid-i Harâm'a yaklaşık 3 km. uzaklıkta ve Mina hudutları içindedir. Hac sırasında şeytan taşlanan Cemerât bölgesinde, Cemre-i Akabe ismiyle anılan büyük şeytanın taşlandığı yere yakın etrafı tepelerle çevrili küçük, kuytu bir vadidir. Bugün burada, Medineli müslümanların Hz. Peygamber'e biat ettiğini hatırlatmak amacıyla inşa edilmiş bir mescid bulunmaktadır.

Hız. Peygamber, Cähiliye devri âdetlerine göre hac vazifesini yerine getirmek ve çevrede kurulan panayirlara katılmak için değişik bölgelerden Mekke'ye gelen Araplar arasında İslâm'ı yaymak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmaktaydı. Nübüvvetin on birinci yılına (620) rastlayan hac mevsiminde Yesrib (Medine) halkından bir grupla Akabe'de karşılaştı ve onlara İslâm'ı tebliğ etti. Hazrec kabilesine mensup olan altı kişilik bu grup İslâmiyet'i kabul edince, Hız. Peygamber onlardan kendisini Yesrib'e götürüp himaye etmelerini ve böylece İslâm dinini yaymasına yardımcı olmalarını istedi. Onlar da Evs kabilesiyle aralarında yıllardır süregelen savaşların yol açtığı düşmanlığı ortadan kalkacağını, bu yeni din vasıtasıyla iki kabile arasında birlik ve beraberliğin yeniden doğacağını ümit ettiklerini ifade ettiler. Medine'ye döndüklerinde Hazrec ve Evs kabilelerine İslâm'ı anlatacaklarını söyleyerek ertesi yıl Hız. Peygamber'le buluşmaya söz verdiler.

Bu küçük müslüman grubun Medine'de gösterdiği faaliyet sayesinde birçok kişi İslâmiyet'i kabul etti. Bunlardan on Hazrec'li ve iki Evs'li verilen söz üzerine ertesi yıl Mekke'ye gelip Akabe'de Hız. Peygamber'le buluştular. "Hiçbir şeyi Allah'a eş koşmayacaklarına, hırsızlık ve zina yapmayacaklarına, çocuklarını öldürmeyeceklerine, birbirlerine iftira etmeyeceklerine, emirlerine uyacaklarına" dair Hız. Peygamber'e söz verdiler ve ona biat ettiler. Nübüvvetin on ikinci senesi (621) Zilhicce ayında Akabe'de yapılan bu biata Birinci Akabe Biatı denir. Birinci Akabe Biatı, savaşla ilgili hususları ihtiva etmediği için Bey'atü'n-nisâ adıyla da anılmıştır. Hız. Peygamber Yesrib halkına İslâm'ı ve Kur'an'ı öğretmesi, orayı İslâm'ın merkezi olmaya elverişli hale getirmesi için Mus'ab b. Umeyr'i Yesrib'e gönderdi. Bir yıl boyunca Mus'ab'ın gösterdiği faaliyet, Yesrib'in iki büyük reisi Sa'd b. Muâz ile Üseyd b. Hudayr'ın müslüman olmaları ve çevrede İslâmiyet'in büyük kabul görmesi gibi birçok faydalar sağladı.

Nübüvvetin on üçüncü senesi (622) hac mevsiminde Hız. Peygamber'i Medine'ye davet etmeye karar veren, ikisi kadın yetmiş beş Medineli, asıl niyetlerini gizli tutarak hac için Mekke'ye giden müşrik Medineliler'le birlikte yola çıktılar. Mekke'ye varınca Hız. Peygamber'le gizlice haberleşerek hac vazifesinin ifasından sonra bir gece Akabe'de buluşmayı kararlaştırdılar. O gece Akabe'ye herkesten önce gelen Hız. Peygamber'in yanında sadece amcası Abbas b. Abdülmuttalib vardı. Abbas bir konuşma yaparak Hız. Muhammed'in kendi kabilesi arasında şerefli bir yeri bulunduğunu, ona inananların bağılıklarından dolayı, inanmayanların da aynı soydan oldukları için onu korumayı bir vazife bildiklerini, buna rağmen Hız. Muhammed'in Medineliler'in davetini kabul ederek oraya hicret etme arzusun-

da olduğunu söyledi. Hız. Muhammed'i memleketlerine götürdükleri zaman başlarına çeşitli sıkıntılar gelebileceğine, bütün Arap kabilelerinin kendilerine düşman olacağına dikkatlerini çekti. Böyle bir durumda onu düşmanlarına teslim edeceklerse bu isten şimdi vazgeçmelerinin daha iyi olacağını ifade etti. Medineliler söylenenleri kabul ettiler ve Hız. Peygamber'e istediği şartlarda biata hazır olduklarını belirttiler. Bunun üzerine Hız. Peygamber bir konuşma yaptı, Kur'an okudu, onları İslâm'a daha kuvvetle bağlanmaya teşvik etti. Hicret ettiği takdirde kendisini canlarını, mallarını, çocuklarını ve kadınlarını korudukları gibi koruyacaklarına, rahat günlerde de sıkıntılı anlarda da ona itaat edeceklerine, bollukta da darlıkta da gerekli malî yardımları yapacaklarına, iyiliği emredip kötülüğe engel olacaklarına, hiç kimseden çekinmeden hak üzere bulunacaklarına ant içip biat etmeye davet etti. Orada bulunan Medineliler'in hepsi bu şartlarla ona biat ettiler. Bundan sonra Hız. Peygamber'in emri üzerine, Peygamber'le aralarındaki irtibatı sağlayacak on iki temsilci (nakib*) seçtiler. Bu anlaşmaya da İkinci Akabe Biatı denildi. İkinci Akabe Biatı, savaşla ilgili hususları ihtiva ettiği için Bey'atü'l-harb adıyla da anılmıştır. Bu anlaşmadan sonra Hız. Peygamber ahabına Medine'ye hicret etmeleri için izin verdi. Aynı yıl içinde kendisi de Hız. Ebû Bekir'le hicret etti. Böylece İslâm tarihinde yeni bir dönem, Medine dönemi başlamış oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 43; Müslim, "Hudûd", 43; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 428-467; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 217-223; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 353-368; Yâkût, *Mu'cemü'l-buldân*, IV, 134; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 95-100; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdû'l-me'âd* (nşr. Suayb el-Arnâvût — Abdülkâdir el-Arnâvût), Kahire 1970, II, 57; İbn Kesir, *el-Bidâye*, III, 148-168; Hamidullah, *İslâm Peygamberi* (İstanbul 1980), I, 159; Martin Lings, *Muhammad, his life based on the earliest sources*, London 1983, s. 108-112.

AHMET ÖNKAL

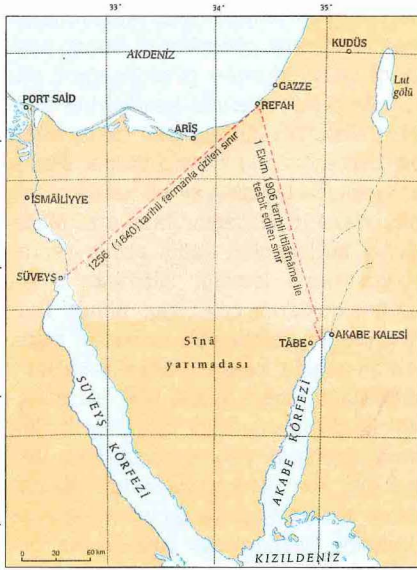

Akabe
biatlarının
yapıldığı
verde
daha sonra
inşa edilen
mescid
ve kitabesi

AKABE MESELESİ

Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında
1906'da meydana gelen
siyasî olay.

Mısır'dan sonra Küveyt'in de İngiliz nüfuzuna girmesi, Kızıldeniz'de büyük stratejik ehemmiyeti olan Akabe'nin önemini biraz daha arttırmıştı. Sinâ yarım-

Akabe meselesini halleden antlaşmaya göre
Osmanlı - Mısır sınırı

dasıyla Arap yarımadası arasında Hicaz demiryolu hattının Kızıldeniz'e açılan kapısı durumunda bulunan Akabe, Mehmed Ali Paşa zamanında Mısır hacılarının güvenliğini için Mısırlı muhafızların kontrolüne verilmişti. Ancak Süveyş Kanalı'nın açılması, eski hac karayolunun önemini kaybedip deniz yoluna kaymasına sebep olurken, Hicaz demiryolunun emniyeti için Arış'ten Akabe'ye kadar Sina yarımadasının ve özellikle Akabe Kalesi'nin Osmanlılar açısından önemi daha da arttı. Diğer yandan İngilizler de Arap yarımadasını Akabe, Küveyt ve San'a üçgeni içinde kontrol altına almak, Hicaz demiryolunun güneye doğru inmesiyle Süveyş Kanalı'nın emniyetini sağlamak ve böylece Hindistan'a giden ulaşım yollarını ellerinde tutmak istiyorlardı. Bunun için, Mısır'dan sonra 1882'den itibaren bir hareket üssü haline getirdikleri Akabe'yi de, Mısır muhafız kıtasını kendi kuvvetleriyle destekleyerek elde etmek istediler. Ancak II. Abdülhamid, yaverlerinden Rüşdü Bey'i bir askerî fırka ile Akabe'ye gönderip orayı işgal ettirdi. Rüşdü Bey Akabe'ye girdikten sonra Sina yarımadasında Tâbe'yi de aldı. Bunun üzerine daha geniş bir askerî harekâta hazırlanan ve Avrupa tarafından da desteklenen İngiltere, 3 Mayıs 1906'da verdiği ultimatomla, on gün içinde Sina yarımadasının boşaltılmasını istedi. Mısır'ı kendi mülkiyetinde sayan

ve İngiliz işgalini reddeden II. Abdülhamid, kararlı bir politikayla, yeni sınırın belirlenmesi için oluşturulacak komisyonun Türk ve Mısırlılar'dan teşekkül etmesini sağladı. 1 Ekim 1906'da imzalanan ve sekiz maddeden meydana gelen itilâfnâmeyle yeni sınır tesbit edildi. Buna göre Tâbe Mısır'a, Akabe Osmanlı Devleti'ne bırakıldı ve direklerle tesbit edilecek düz hattın Refah'ta son bulması kararlaştırıldı. Bu itilâfnâmeyle Akabe meselesi halledilmiş, ancak bölgedeki Osmanlı - İngiliz rekabeti I. Dünya Savaşı sonlarına kadar devam etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Ceridetü'r-resmiyye (1257, 1283 ve 1296 tarihli fermân-ı hümayunlar), Mısır 14 Nisan 1892; Miriiva Rüşdü, *Akabe Meselesi*, İstanbul 1326; Tahsin Paşa, *Abdülhamid'in Yıldız Hatıraları*, İstanbul 1931, s. 23; Danişmend, *Kronoloji*, IV, 351-355; Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, I/1, s. 207-209; Erol Ulubelen, *İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye*, İstanbul 1982, s. 55-56; J. H. Kramers, "Mısır", *İA*, VIII, 253.

Azmi Süslü

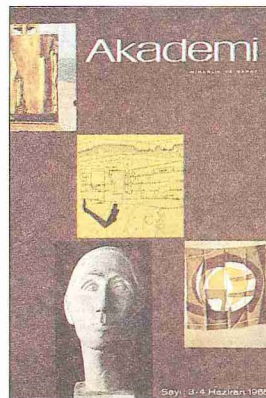
AKABETÜ'1-CEM

(bk. AKABE).

AKADEMİ

İstanbul'da yayımlanmış sanat dergisi.

İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (şimdi Mimar Sinan Üniversitesi) tarafından Mart 1964'te yayımlanmaya başlandı. Bir mimarlık ve sanat dergisi hüviyetiyle yılda üç sayı çıkmak üzere planlandysa da uzun aralıklarla ancak on sayı neşredilebildi ve 1981 yılından sonra yayımına son verildi. Daha çok modern sanata dair yazılara yer verilmekle

Akademi
dergisinin
bir kapağı

birlikte, içinde bilhassa eski Türk evleriyle eski küçük sanatlar ve süsleme sanatlarına dair pek çok makale ve resim bulunmaktadır.

SEMAVİ EYİCE

AKADİ

(bk. EBÜ ÂMİR el-AKADİ).

AKAĞALAR

Osmanlı sarayında hizmet eden hadım ağalarının unvanı
(bk. DÂRÜSSAADE).

AKAİD

(الأكيدة)

İslâm dininde inanılması gereken esasların bütünü ve bunları konu edinen ilmin adı.

Akaid, "dügümlemek" mânasındaki akd kökünden türemiş bulunan akide kelimesinin çoğuludur. Aynı kökten türetilen ve "iman" ile eş anlamlı olarak kullanılan i'tikad ise "dügüm atmışçasına bağlanmak, bir şeye gönülden inanmak, gönülden benimsemek" demektir. Bu durumda akide "gönülden bağlanılan şey" anlamına gelir; bir terim olarak da "inanılması zaruri olan ilke" (iman esası, mü'menün bih) diye tarif edilebilir. Buna göre akaid, "İslâm dininin temel kaideleri, inanılması zaruri hükümleri" mânasına gelir. Bu temel kaidelerden bahseden ilme de akaid ilmi denilmiştir.

Akide kavramı melek akidesi, âhiret akidesi gibi belli bir inanç esası için kullanıldığı gibi belli bir mezhebin veya bir mezhebi temsil eden kişinin çeşitli iman esaslarıyla ilgili özel telakki ve anlayışını ifade etmek üzere de kullanılır; Mâtürîdî'nin sıfâtullah akidesi, Mu'tezile'nin kader akidesi gibi. Ayrıca akide iman konularını ihtiva eden bazı risâlelerin de adı olmuştur; el-*‘Akîdetü't-Taḥâviyye*, el-*‘Akîdetü'n-Nizâmiyye* gibi.

İslâm inancına göre ilâhî dinlerin akide esasları, aslında vahye dayalı dinlerde ilk peygamber Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e kadar değişikliğe uğramamıştır. Kur'an-ı Kerim'e göre bütün peygamberlerin tebliğ ettiği akaidin temelini tevhid inancı oluş-